Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302 Телефони: (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036 УНСоюз: (201) 451-2200

РІК XC. Ч. 144. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 2-го СЕРПНЯ 1983 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, AUGUST 2, 1983 No. 144. VOL. XC.

Владика С. Сулик поблагословить землю під будову Пам'ятника-Мавзолею

Вашінгтон. (Ф.Біяк). — Дирекція Сідар Гілл Українського Пам'ятника повідомляє, що Владика Стефан Сулик, митрополит Української Католицької Церкви у ЗСА, висловив свою згоду поблагословити землю під будову українського національного пам'ятника-мавзолею у Вашінгтоні.

Посвячення Владикою Суликом землі і зрушення першої лопати освяченого ґрунту відбудеться в супроводі численного духовенства, хору з українського католицького крайового собору св. Родини у Вашінгтоні і вірних в суботу, 10-го вересня ц.р. о годині 11-ій вранці. На церемонію посвячення буде запрошено законодавців метрополітального Вашінгтону та Мериленду, а також українських та інших американських достойників.

Пам'ятник-мавзолей присвячено мученикам за Христову Церкву, борцям за волю України та жертвам Великого голоду.

Пам'ятник-мавзолей будуватиметься праворуч від брами до українського національного цвинтаря-пам'ятника, при 4109 Пенсильванія авеню, південний схід, на кордоні між метрополітальним Вашінгтоном та стейтом Мериленд.

Комплекс пам'ятника-мавзолею буде побудований в візантійському стилі у формі рівнораменного хреста, рамена якого поєднано восьмигранною каплицею, за останнім закінченим проєктом, буде мати не два, а три рівні. Розмір будинку, з додатковим поверхом, зріс на 259 стіп в діяметрі та 110 стіп височини.

Каплиця буде мати вічний вогонь, всі вхіді двері до неї будуть у формі тризуба, а стіни з середини каплиці будуть оздоблені барельєфами, фресками та мозаїками мапи України та радісних і сумних подій з історії України.

На одній з головних стін за барельєфом та пропам'ятною плитою будуть символічно поховані мільйони жертв штучного голоду 1932-33 років.

Меморіяльна заля в першому рівні (під каплицею) ще не є призначена для жадної цілі.

На будову пам'ятника-мавзолею не буде збиратися ніяких пожертв. Кошт його — 12 мільйонів долярів. Його побудову слід завдячувати Дирекції Корпорації, крайовому соборові св. Родини і громадянам які закуповують крипти.

Андрій Маринюк — новий член Клюбу Заслужених Союзовців

Головний предсідник УНС д-р Іван Флис вручає плякету секретареві 368-го Відділу Андрієві Маринюкові.

Джерзі Сіті, Н. Дж. — Про Клюб Заслужених Союзовців, який був заложений 1961 року при УНСоюзі тодішнім головним секретарем д-ром Ярославом Падохом, вже багато писалося на сторінках щоденника „Свобода". Щоб бути членом того престижевого Клюбу треба під час календарного року придбати щонайменше 25 нових членів. Під час заложення Клюбу основоположників було 56, а відтак на протязі понад 20-ти років зайшли зміни, одні члени відходили, а на їхнє місце прибували інші, які не жаліють труду, ні часу для союзової праці.

До поважного числа членів Клюбу дійшов ще один заслужений союзовець, а саме секретар 368-го Відділу УНСоюзу ім. Миколи Лисенка в Маямі Біч, Фльорида, Андрій Маринюк.

На посту секретаря А. Маринюк працює коротко — згаданий Відділ він перебрав в червні 1982 року і до кінця року, тобто за сім місяців збагатив УНСоюз 38-ма новими членами, яких забезпечив на високі суми. Така віддана праця секретаря А. Маринюка повинна стати прикладом для інших відділових секретарів. До Маямі Біч А. Маринюк прибув з Дітройту щойно кілька років тому і тим самим не був обізнаний з місцевими обставинами, як також і не був як слід обізнаний із структурою Союзу та його плянами забезпечення. На щастя, там він зустрів надзвичайно енергійного колишнього обласного організатора УНСоюзу Богдана Дейчаківського, який допоміг йому технічними інформаціями при продажі союзового „товару".

Їдучі на заслужені вакації на Союзівку, А. Маринюк зі своєю дружиною Любою в п'ятницю, 22-го липня ц.р., вступили до Джерзі Сіті, щоб наочно оглянути „Заморську Твердиню". Далеких гостей радо вітали затруднені в Головній Канцелярії члени Екзекутивного Комітету, а саме головний предсідник д-р Іван Флис, головний секретар Володимир Сохан, головний касир Уляна Дячук і головний організатор Степан Гавриш. Гості оглянули всі союзові приміщення, як також адміністрацію та видавництво „Свободу". Одначе самі оглядини союзових приміщень не задовільнили секретаря А. Маринюка, його бажанням було якнайбільше дізнатися про працю поодиноких Відділів-департаментів, що повинно бути допомогою в його щоденній праці. В зв'язку з цим поодинокі керівники Відділів, члени Екзекутиви, подали йому багато різних технічних порад.

Кожний член Клюбу Заслужених Союзовців в першому році отримує плякету з відповідним написом і золотою зіркою. Така плякета була признана і для секретаря А. Маринюка за його заслуги, тому з відповідною подякою вручив йому цю плякету головний предсідник д-р Іван Флис. Вручення плякети для А. Мариняка було несподіванкою, що можна було запримітити на його обличчі і у словах подяки за нагороду та гостинність.

Як згадано А. Маринюк раніше проживав в Дітройті, де віддав багато часу і труду для Пластприяту та Пластової Оселі „Зелений Яр". Також не жалів труду для Фонду Катедри Українознавства. А коли прибув до соняшної Фльориди, то дальше активно працює в громаді, а головно для ФКУ з Українсько-Американському Клюбі, а тепер в УН Союзі.

Курсанти УКУ в Римі погасили небезпечний вогонь

Рим, Італія (Ю.М. тел.) — В останній день викладів курсу постійного дияконату тут в Українському Католицькому Університеті, під час перших нижчих свячень шістьох кандидатів з Англії, що їх довершував у четвер, 28-го липня, Архиєпископ-коадьютор Мирослав Любачівський, о. д-р канцлер Іван Хома заалярмував курсантів про грізний вогонь на сотках акрів сухої трави біля собору св. Софії і університету.

Десять курсантів, на чолі з економом Патріяршої Канцелярії о. Петром Стецюком, негайно взялися до гашення зростаючого вогню, що їм вдалося зробити після кількох годин. О. П. Стецюк зазнав легких контузій рук.

Цілу акцію фільмувала італійська телевізія з гелікоптера, а поліційний гелікоптер стежив за небезпекою поширення вогню. Заалярмована негайно пожежна сторожа прибула щойно після погашення вогню, оправдуючи себе перевантаженням та гашенням інших пожеж.

Як відомо, в Італії тепер горяч і посуха; на протязі чотирьох тижнів не було дощу.

Представники студентських організацій зустрінуться під час СКВУ

Союзівка. — В часі Панорами Молодих Українців відбулася тут в суботу, 9-го липня ц.р., зустріч представників студентських організацій ЗСА і Канади для обговорення актуальних справ.

Головною темою дискусій представників Союзу Українських Студентів Канади (СУСК), Союзу Українських Студентських Товариств Америки (СУСТА), Товариства Українських Студентів ім. Міхновського (ТУСМ) і Українського Академічного Товариства „Зарево", була справа Центрального Союзу Українських Студентів (ЦеСУС), і його надзвичайного конгресу в 1977 році, який на думку частини членів з Канади та Европи не був переведений за прийнятими демократичними принципами. Від того часу ЦеСУС і його діяльність мають радше символічний характер. СУСК перестав взагалі працювати в рамках ЦеСУС, а „Зарево" і СУСТЕ (Союз Українських Студентів Европи) встановили, що ЦеСУС не має права виступати як речник цілого українського студентства у вільному світі. До того часу ЦеСУС не зробив нічого, щоб направити існуючий стан. Тому саме СУСК і СУСТА скликали нараду на Союзівці, щоб розглянути можливості поправи ситуації та поставити знову ЦеСУС на відповідному рівні і з відповідним авторитетом.

Після звітування представників усіх студентських організацій, що брали участь в нараді, відбулася гаряча дискусія на тему ЦеСУС-у, в якій стверджено велику різницю поглядів поміж присутніми. При тому можна було бачити поділ, в якому на одних принципах стояли представники СУСК і „Зарева", а на інших СУСТА і ТУСМ. Перші обороняли пропозицію скликати в часі IУ СКВУ в Торонто конференцію представників студентських організацій для розгляду чи є потрібна одна централя студентських організацій, представники СУСТА і ТУСМ стояли на становищі, що треба скликати конгрес ЦеСУС-у на два тижні перед СКВУ. Після довгої дискусії, вкінці прийнято з певним компромісом пропозицію СУСК, якою рішено скликати в рамках IУ СКВУ тільки зустріч всіх українських студентських організацій у вільному світі, на яку мається запросити усі без різниці українські студентські організації. Для підготови такого з'їзду покликано до життя окремий комітет, що складається із трьох членів СУСК, СУСТА і СУСТЕ, та по двох членів з організацій „Зарево", ТУСМ і ОДУМ. Комітет узгіднить програму та форму зустрічі в часі 24-го Конгресу СУСК, у серпні цього року в Оттаві.

Появилися коментарі М. Малецького

Джерзі Сіті, Н.Дж. — Виданням Канадського Наукового Товариства ім. Шевченка в Канаді, порядковим числом 24-им, та накладом колишніх Вояків І-ої Української Дивізії УНА появилася 238-сторінкова книжка колишнього дивізійного старшини і довголітнього голови Головної Управи Братства колишніх Вояків І-ої УД УНА д-ра Мирослава Малецького п.з. „Без ілюзій" — коментарі. Обкладинку до цієї книжки виконав Мирон Левицький.

Книжка М. Малецького — це збірка статтей, що друкувалися у „Вістях Комбатанта". У ній є передмова відомого журналіста і публіциста Івана Кедрина Рудницького та два вступні відділи — „Замість вступного слова автора" і „У власній справі" М. Малецького. Автор поділив зміст цієї книжки на такі відділи: 1) „Громада, партії, СКВУ" — 17 статтей, 2) „Дивізія, комбатанти" — 6 статтей, 3) „На церковні теми" — дві статті, 4) „Замість рецензій" — дві статті, 5) „Правозахисники" — чотири статті, 6) „Проблеми нашого часу" — сім статтей, 7) „Зовнішня політика" — п'ять статтей; разом 43 статті, що їх, — як пише І. Кедрин-Рудницький,-можна вважати зразками тих різногранних ділянок українського і неукраїнського життя, що ними цікавиться Автор".

У дальшому І Кедрин-Рудницький підкреслює, що „д-р М. Малецький заторкує власне в своїх коментарях актуальну проблематику. Висловлює думки оригінальні, інші знову контроверсійні — і в цьому їхня вартість — вони й надалі актуальні. Деякі вартісні тим, що заторкують людські, національні і громадські справи, які ніколи не старіються".

Цю книжку — в ціні 12 долярів — можна набути, звернувшись на адресу книгарні „Свободи": Bookstore, 30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07302.

ХЕМІЧНИЙ СЕРЕДНИК, який додається до рур для водяної пари, покрив у музеї Корнелл усі картини та інші мистецькі речі поволокою оливної субстанції та викликав захворіння серед частини музейних працівників. З того приводу тепер замикають на час чистки цей музей.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ СУД у Небрасці засудив одного із контракторів на несподівану грошову кару у висоті 1,475,000 долярів, яка має бути ужита на встановлення катедри для науки етики у стейтовому університеті. Будівничого засудили за грошеві зловживання у зв'язку із пропозиціями на різні будови.

ЦЕРКВА В ПОЛЬЩІ ЗАПЕРЕЧУЄ НОВІ ЗАКОНИ

Варшава, Польща. — Під кінець минулого тижня польський парлямент ухвалив нове законодавство, яке повинно зміцнити контролю уряду над дисидентським рухом, але в останню хвилину втручання Католицької Церкви попередило прийняття найсуворіших поправок до постійного карного кодексу.

Католицька Церква рішуче запротестувала проти всього нового законодавства, яке обговорювалося і вводилося на протязі останніх кількох тижнів. Польський примас кардинал Юзеф Ґлємп писав гострі листи урядові, а останній написав у середу речникові парляменту, в якому нове законодавство назвав „нагадуванням сталінізму".

Нове законодавство у формі поправок до постійного карного кодексу є частиною цілого ряду заходів, спрямованих урядом на посилення його влади після формального скасування триваючого 19 місяців військового стану.

Вся затія з новим законодавством ще раз показує напружені відносини між Церквою і суспільством з одного боку, які хочуть послаблення і лібералізації суспільного життя, та урядом генерала Войцеха Ярузельского з другого боку, який ставить опір тому з огляду на цілий ряд причин.

„Генерал Ярузельскі обіцяв Папі під час обидвох зустрічей скасувати військовий стан", — сказав кардинал Ґлємп, додаючи: „Військовий стан був скасований. Одначе правні наслідки скасування військового стану в законодавстві абсолютно нічого не змінили. Навіть більше, наслідки стали суворіші та менше ліберальні".

Речник кардинала сказав, що Ґлємп написав Ярузельскому декілька листів після відвідання Польщі Папою, вимагаючи безумовної амнестії для політичних в'язнів і повернення на працю і до шкіл людей, звільнених за політичну діяльність.

Церква визначає, що таких людей є від 15,000 до 20,000.

Ростик потребує підсилення організму

Нюарк, Н.Дж. — Маленький український хлопчина з Польщі, що став любимцем української громади, перейшов точну перевірку у лікарні Ст. Барнабас незабаром після свого прилету до ЗСА 15-го липня ц.р. Лікарі ствердили, що можуть багато допомогти в тому, щоб Ростик міг свобідно володіти своєю лівою рукою, покаліченою сильно в нещасливому випадку, так пластичною операцією, як і терапією.

Зараз, однак, треба ще малого пацієнта підсилити фізично до важких лікарських заходів та скріпити його здоров'я відживою і відпочинком. Тому операція відбудеться щойно в половині серпня, а тепер Ростик із батьком перебувають в Гантері, де малий хлопчина набирає ваги та сили до складного лікування, що його чекає. Особливу лікарську опіку перебрав над ним д-р Любомир Кузьмак.

У світі

РЕЧНИК УРЯДУ СРІ ЛЯНКИ повідомив, що викликані для охорони порядку війська пострілами вбили шістьох запідозрених терористів на переповненій залізничній станції в столиці Кольомбо. Уряд видав спеціяльне розпорядження, яке забороняє політичну діяльність партій, виступаючих за створення незалежної тамільської держави. Як відомо, за останні кілька днів відбувалися серйозні заворушення в Срі Лянці, які забрали понад 125 людських жертв. Основні сутички відбувалися між гіндусами-тамілями і буддистами-сінгалезцями. Президент Джаєвардене заявив, що останні безпорядки є найбільшими за останні 30 років і вони породжені „глибоким нездоровим почуттям і підозрінням між сінгалезьким і тамільським народами".

РОДИЧІ ТА АДВОКАТИ політичних в'язнів у Туреччині повідомили, що 1,800 в'язнів — більшість з них членів заборонених лівих груп -- приєдналися до голодового страйку, який почали 21 день тому арештовані, щоб виявити тим протест проти самотнього ув'язнення, побоїв та інших знущань. У страйку беруть участь інтерновані в чотирьох військових таборах. Родичі та адвокати говорять, що багато затриманих у цих таборах перевезені до військових лікарень.

З ЛОНДОНУ повідомили, що британський уряд заборонив політичним діячам Північної Ірляндії відвідати ув'язнених членів Ірляндської Республіканської Армії. Міністер внутрішніх справ Британії Ліон Бріттен заборонив Джеррі Адемсові, віцепрезидентові організації Синн Фейн, відвідати ірляндських в'язнів в Англії та Валії, заявляючи, що Адемс „є членом організації, яка відкрито підтримує вживання сили для досягнення політичних цілей".

ЗАХІДНІ КОРЕСПОНДЕНТИ повідомляють зі столиці Індії Ню Делі, що там народна індійська газета недавно надрукувала статтю під сензаційним заголовком „Лінчовано п'ятьох злодіїв". Стаття розповідає, що мешканці одного села недалеко Калькути злінчували на смерть шістьох злодіїв, які знімали електричний провід, щоб потім продати його. Такі випадки крадежу електропроводів у сільських місцевостях траплялися і раніше. Селяни довго боролися за впровадження електрики, яка тепер відіграє дуже важливу ролю в їх житті і господарстві. Розлючені негідним вчинком злодіїв, покарали їх на місці злочину.

ЄГИПЕТСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ухвалив 20-го липня перший в історії Єгипту закон про збереження природи і природнього середовища. Схвалення такого законодавства показує початок усвідомлення єгиптян, особливо молодого покоління, що оберігання природи є життєвоважливим не тільки для економіки країни і здоров'я громадян, але і для підвищення рівня і якости життя народу. Нові закони охорони довкілля передбачають, між іншим, створення мережі парків і заповідників, де нищення природи буде суворо каратися. Полювання і ловля риби будуть також суворо заборонені в таких місцях.

З САЛЬВАДОРУ ПОВІДОМЛЯЮТЬ, що ліві партизани, які дотепер застосовували дуже вигідну їм тактику поводження з захопленими в полон урядовими військами, в деяких групах припинили цю практику. Справа у тому, що партизани звільняли від 24 до 48 годин захоплених у полон урядових вояків. Це мало надзвичайно розкладаючий вплив на армію. Тепер деякі крайні групи партизанів розстрілюють полонених.

Р. СТОВН ЗУСТРІВСЯ З ПРЕДСТАВНИКОМ САЛЬВАДОРСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ

Богота, Колюмбія. — Згідно з заявою президента Коплюмбії, спеціяльний посланець презедента Роналда Регена до Центральної Америки Ричард Стовн зустрівся в неділю, 31-го липня, перший раз з лідерами сальвадорських партизанів.

Колюмбійський лідер Белізаріо Бетанкур заявив, що він виступав у ролі „посередника" між Стовном і директором Демократично-революційного фронту Рубеном Заморою. Фронт є однією з груп в коаліції лівої партизанської організації, яка бореться проти законного сальвадорського уряду.

Бетанкур заявив на пресовій конференції, що „це нові зусилля в процесі пошуків миру в Центральній Америці".

Стовн і Замора були на пресовій конференції разом з президентом Батанкуром, але не давав жадних своїх коментарів перед репортерами.

Кореспонденти сказали, що президент Бетанкур підкреслив, що перший контакт між Стовном і лідерами партизанів може прокласти шлях до зустрічі між урядом Сальвадору і партизанами, де Стовн буде виступати в ролі посередника. Але він повторив, що це може бути лише „можливість", яку треба вивчити після того, як Стовн зустрінеться з офіційними сальвадорськими представниками.

Після пресконференції Стовн відлетів до Сальвадору, де він зустрівся з дев'ятичленною комісією цієї країни, до якої входить також тимчасовий президент Альваро Маганя.

Амбасадор Стовн після зустрічі з політичною комісією Сальвадору в будинку президента відмовився давати пояснення, чи він зустрінеться знову з Заморою, коли повернеться до Колюмбії. Він тільки сказав, що зустрінеться з президентом Колюмбії „у справах, які відносяться до групи країн Контадора".

Франціско Кінонез, член політичної і мирної комісії Сальвадору, заявив, що зустрічі зі Стовном „були дуже корисні", але відмовився подати подробиці. Він тільки сказав, що уряд Сальвадору намагається сам організувати зустріч з лідерами лівих партизанів.

В Ливані виринають нові ускладнення

Сидон, Ливан. — Західні кореспонденти повідомили в четвер, 28-го липня з Ливану, що командування ізраїльської армії наказало християнській фалянгістській міліції закрити в четвер щонайменше одну із своїх установ і всі військові бараки у південному Ливані, чим викликало негайно широкі та бурхливі протести.

Офіційні особи християнських фалянгістів також заявили, що ізраїльці наказали закрити дві інші бази міліції, а також попередили, що видалять міліцію з усіх інших районів південного Ливану.

Тисячі ливанських християн в селах довкола Сидону і Набатії дзвонили у церковні дзвони, закрили всі свої підприємства і заблькували дороги колючим дротом, підпаленими автомобілями та іншими речами. В районі Бейруту 200 прихильників фалянгістів демонстрували перед будинком ізраїльського військового представника в Ярзе і вимагали відкликання наказу.

У північному Ливані вибухли бої в портовому місті Тріполі між ворогуючими групами міліції після того, як сирійські війська залишили вісім позицій. Кожна із груп міліції намагалася зайняти залишене сирійцями становище.

Непорозуміння між ізраїльцями і християнською міліцією було найсерйозніше від часу інвазії Ізраїля на Ливан у червні 1982 року. Це вказує на те, що тактичні і стратегічні цілі Ізраїля в південному Ливані розходяться з цілями їх ливанських фалянгістських друзів. Обидві сторони заявили про початок переговорів для полагодження непорозумінь між ними.

Потім у кінці дня ізраїльці пом'якшили своє рішення перед наростаючими протестами і заявили, що вони закривають лише одну фалянгістську базу в Кафр Фалюс тому, що вона не узгіднювала своїх дій з місцевим ізраїльським командуванням.

Але фалянгістські представники в інтерв'ю в південному Ливані заявили, що ізраїльці хочуть ліквідувати всі партійні і військові установи християнської фаланги на південь від річки Авалі.

Здається, ізраїльці хочуть усунути всю озброєну міліцію, крім відділів їх вірного друга і суперника фалянгістів майора Саада Гаддада. Вони, мабуть, хочуть забезпечити собі тили від міжливанських збройних зударів і взагалі зменшити кількість озброєних одиниць за своєю лінією на ріці Авалі. Крім того, ізраїльці не бажають, щоб бої з гір Шуф, звідки вони відводять свої війська, перенеслися в новий район, куди вони відходять.

Тим часом, як складність положення в Ливані зростає, ізраїльські міністри Їцак Шамір і Моше Аренс закінчили свої триденні переговори у Вашінгтоні про повне виведення всіх чужинецьких військ з території Ливану.

В Америці

ГУБЕРНАТОР ТОМАС КЕЙН з Ню Джерзі є проти встановлення залізничого получення до Атлантік Сіті, хіба, що воно буде призначене також для тих, які доїжджають до праці, а не лише для людей, що бажають відвідувати касина.

В НЮ ЙОРКУ поліція, що має під наглядом середники транспортації, зробила під кінець минулого тижня перевірку підземки на лініях, що їдуть через Бронкс. Тим разом поліція шукала за тими, що курять в часі їзди підземки, хоча це заборонено. У висліді притримали 100 курячих, в тому 38 таких, що курили маріхуану.

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕҐЕН призначив 20-членну комісію для простудіювання зорганізованого злочинства та його поборювання у майбутньому. Головою комісії є суддя Ирвін Р. Кофман, який буде вести публічні переслухання в цій справі у цілій країні, а висліди має подати до відома в березні 1986 року.

У МІСТЕЧКУ РОЗ, на південь від озера Онтаріо у стейті Ню Йорк вже від кількох днів затруюють повітря трійливі гази, викликані вогнем. Понад двадцять фахівців з різних ділянок досліджують причини занечищення повітря тими отруйними газами, але досі не найшли причини. Занечищене повітря змусило 750 людей залишити свої мешкання, а 250 є у лікарнях на перевірці наслідків діяння тих газів.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members $1.25 a month. Change of address — $1.00. Make check or money orders payable to "Svoboda".
Postmaster: Send address changes to:
"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Заробіткова праця чи материнство ?

В останньому десятиріччі так багато на цю тему сказано і написано, що можна б подумати, що коли жінки почали вже працювати в усіх ділянках, у яких лише бажають, ця тема — закінчена, а питання автоматично розв'язане.

Але американська журналістика, як і американська публічна опінія, не можуть просто жити без опитів, що їх переводиться на кожну актуальну тему. Висліди тих опитів завжди подають до публічного відома, їх негайно інтерпретують і беруть дуже поважно.

Тому і ми з увагою слідкували за вислідом опиту у справі, яка хоча в загальному начебто перерішена, а все ж щойно після декількох років виказує наслідки. Цим разом предметом опитування була справа заробіткової праці жінок і її впливу на материнство.

Вислід цього опитування, поданий до загального відома в дні 26-го липня ц.р. здається для всіх є несподіванкою. Показується, що дві треті чоловіків уважають, що для виховання дітей не добре, коли їхні матері працюють. Цей погляд чоловіків можна зрозуміти, але справді цікавим є вислід опитування серед жінок. 53 відсотки з них ствердило, що матері не повинні працювати заробітково, а коли вони тепер це змушені робити, то лише тому, що потрібна їм фінансова допомога для прожитку родини.

Отож, після цілої довгої і голосної боротьби за жіночу рівноправність, люди доходять до висновку, що материнство і повну заробіткову працю не можна з успіхом погодити, і що одне або друге мусить на цьому потерпіти. Звичайно, найбільше терплять на такій розв'язці діти, які мусять змалечку виховуватися або в цілоденних дитячих садках або на руках чужих, заплачених в цій цілі, жінок. Дуже рідко трапляється, щоб сьогодні найшлись самовідречені бабуні, які заступали б своїх дочок і тим давали їм можливість професійної праці.

І так у висліді цього складного життя, яке сьогодні жінки стараються вести немає доброї і правильної розв'язки питання — „материнство чи праця" або „праця і материнство". Приходиться присвячувати одне для другого або жити в постійному роздвоєнні — і це бачить вже тепер після останнього десятиріччя ті, які настільки чесні зі собою, що признаються до невдачі цього напряму життя.

Ще більше складною стає ця проблема серед української спільноти, де віддання дитини до цілоденного садочка чи школи — рівнозначне із прискореним заником української розговірної мови. Так само скоро та мова заникає у дітей, які залишені на чужомовні няні, бо українських нянь майже неможливо найти, як і майже немає українських цілоденних садочків чи шкіл. А все ж молоді українські жінки не хотіли залишитися тут позаду своїх однолітків інших народностей і тому станули віч-на-віч цій складній проблемі ще сильніше, як інші.

В останньому опитуванні не подано національного походження тих, до яких зверталися, але цікаво було б нам перевести таке опитування лише серед нашої громади. Тоді ми побачили б як в 1983 році думають на цю тему і розв'язують пов'язані з нею проблеми наші чоловіки і наші жінки.

Вадим Сварог

„СЕЛО НА НАШІЙ УКРАЇНІ"

Недавно я писав про статтю В.Добрянського в московській „Літературній газеті", в якій він картав підсовєтських українських письменників за те, що вони в своїх творах описують колгоспне село в похмурих, безрадісних, навіваючих нудьгу тонах.

У цій самій російській газеті 29-го червня з'явилася ще одна стаття про колгоспи в Україні. Написав її Анатолій Погрібний з Києва, і вона має претенсійний заголовок „Вдивляючись у долі людські". Нотатки про нові твори українських прозаїків". А. Погрібний трохи „глибший" від свого попередника, і в його статті безрадісна колгоспна дійсність розкривається у нових конкретніших деталях.

За мотто для своєї статті А.Погрібний узяв цитату з промови секретаря Псковського обкому партії А.Рибакова. Партійний вельможа аналізує два напрями в нинішній роботі в справі закріплення кадрів на селі: це поперше, виховання молоді в дусі любови до землі, а друге — „притягання з міст синів селянських".

„Ми бачимо, — пише Рибаков, — що в багатьох тих людей, які залишили село, коли вони вступають у зрілий вік, пробуджується тяга до рідного краю, до свого села. Нині... міграція з міста в село починає збільшуватися".

Отаку пісню співають зараз партійні „вожді". На протязі десятиріч сталінська „мудра партія" руйнувала українське село. Вона зганяла з землі, викорінювала й вимордовувала в сибірських концтаборах кращі елементи українського селянства, виморювала мільйони хліборобів колективізацією та організованим голодом. Вона висмоктувала молодь із села, змушувала цю молодь іти в міста у пошуках кращого прожитку. Ця молодь відзвичаювалась від сільської праці, втрачала любов до землі.

І ось тепер, коли в сільському господарстві країни розгорнулася скандально грандіозна катастрофа, коли воно вже неспроможне годувати країну, „мудра партія" вирішила закликати „синів селянських" назад у села, де нікому працювати на кремлівських рабовласників-кріпосників.

Що ж ті „діти селянські" знайдуть у спорожнілих, дичавіючих руйновищах їхніх прабатьківських осель?

Відповідь на це запитання дається в повісті Б. Харчука „Шлях без зупинок", змальовану в якій ситуацію А.Погрібний характеризує так:

Залишившись сиротою в старій, перекошеній хаті, молода колгоспниця Степаня, недавня десятиклясниця, звернула свій погляд на купку книг і у відчаї, „злісно, отупіло", раптом почала рвати їх і кидати в пічку: мовляв, „чому не навчити жити?"

Ситуації, в якій опинилася ця дівчина, не позаздриш: село маленьке, обезлюдніле, крім підстаркуватого завідуючого фермою, тут і чоловіків немає, а подруги всі подалися в місто. Могла б щось подумати й Степаня, але смерть матері все змінила: як же отак зразу кинути хату й господарство, та й материну групу корів, хто подоїть?

„...Але чи вистачить у дівчини сили, — міркує далі Погрібний, — кинути якір у безлюдному селі, де на цей час навіть початкову школу закрили? Чи може вона, як колись її мати, тішитись тим, що в думці буде спиняти на трасі зустрічні машини? („Зупиніться, — взивала Степаня, — попросіть води, а я й молока вам дам, скажіть хоч би слово..." Машина не спинялася. Ніхто не хотів ні води, ні молока.).

Ще десятиклясницею мати цієї дівчини плекала мрію поступити в ремісничу школу, щоб вивчитись на штукара, потім вернутися в село й побудувати нову хату. Те саме хотіла зробити й її дочка, хоч вона ще вагалася: бути їй штукарем чи кулінарем. А будувати собі в селі хату дочка вже й не думала — діло зайве: „Навіщо вона нам, мамо?"

Далі Погрібний відзначає: „Зовсім не випадково, що в українській прозі виявляється нова хвиля підвищеного інтересу до проблем сучасного села". Пояснює це він, звичайно, тим, що „наше село виходить сьогодні на вирішальний, якнайвідповідальніший рубіж, успішне подолання якого прямо пов'язується з багатьма значними вартостями в тому числі ідейного й морального порядку. І дуже важливо, що мотив непроминальної вдячности старому селу (уже почали „старе село" з вдячністю згадувати! — В.С.) щораз частіше поєднується в наших письменників з конструктивним підходом до його складних сьоднішніх проблем і турбот, які в світлі Продовольчої програми СССР привернули до себе загальнодержавну увагу".

Погрібний, звичайно, не згадує, хто саме своєю „мудрою політикою" створив оті проблеми й турботи в сільському господарстві. Так ніби вони самі собою створилися...

(Продовження буде)

Як треба говорити і писати

Борис Антоненко-Давидович: „Як ми говоримо" (І як треба говорити), третє видання-поправлене і доповнене за редакцією К.Церкевича і В.Павловського. Науково-Дослідне Товариство Української Термінології, Ню Йорк, 1980, стор. 190.

Рецензований мовознавчий допоміжник Бориса Антоненка-Давидовича, оборонця української мови, появився вперше в Києві в 1970 році, але невдовзі після видання книжку заборонено в УССР і вилучено з бібліотек і продажу, а самого автора заарештовано, засуджено і заслано. Друге видання цієї книжки надруковано в ЗСА у видавництві „Смолоскип" у 1970 році без ніяких поправок згідно з бажанням автора, хоч українці в розсіянні вживають „харківський" правопис із 1927 року, прийнятий НТШ у Львові в 1929 році; саме тому редактори третього видання справили перше видання, надруковане новим правописом із 1960 року, русифікованим згідно з політикою „злиття народів".

Це третє видання вміщає аж три передмови: І/ передмову до третього видання; ІІ/ передмову Івана Варченка з наголовком „Книжка захоплива, збудлива, заклична" і ІІІ/ переднє слово автора (стор. 11-26).

Усі ті три передмови показують наглядно розбіжності, що панують у нашому правописі, тому їх треба з увагою читати, щоб зрозуміти слова, що їх Борис Антоненко Давидович цитує за педагогом К.Д.Ушинським: „Мова народу — цвіт, що ніколи не в'яне й вічно розвивається, цвіт усього його духового життя, яке починається далеко за межами історії". (стор. 11).

Книжка „Як ми говоримо" складається з дванадцяти розділів, що названі частинами мови: Іменники й завваження до окремих іменників (стор. 27 - 94); Прикметники (стр. 95 - 128); Дієслова і зауваження до окремих дієслів (стр. 129 - 182); Дієприкметники (184 - 196); Дієприслівники (197 - 200); Числівники (стр. 201 - 206); Займенники (стр. 207 - 209); Прислівники (стр. 210 - 220); Прийменники (стр. 221 - 225); Сполучники (стр. 227-230); Частки (стр. 231 - 233); Вигуки (стр. 235 - 236) і післяслова.

Після показника окремих мовних питань, редактори

(Продовження на ст. 3)

Михайло Кучер

ПРИМІТИВІЗМ ПРОПАҐАНДИ

Після того як Ґерека усунено від влади, в Польщі появилося гасло „успіх", власне пропаганда успіху. Ця пропаґанда очевидно нікого не переконала, бо звертала увагу на явища другорядні, неважливі. Пропаґанда настирливо переконувала, що „життя стало краще і веселіше", себто повторювала старий вислів Сталіна. Партія звертала увагу на кольорову телевізію, що її тепер легко купити, на транспорт, який він дешевий (але жахливий), навіть на кока-колу.

Потім на зміну успіху прийшло нове гасло „нормалізація". Запровадження воєнного стану в Польщі витворило політичне становище без виходу. Ярузельський не засудив цілого злочину і безправ'я, які принесли країні запровадження воєнного стану, а без того порозуміння з громадянством неможливе. Урядова преса переконує громадянство, що власне нічого не сталося, суспільство спокійне (кладовище також спокійне!), економічне становище краще, авторитет влади збільшується.... Урядова преса переконує „що Ярузельський—це „символ стабілізації і є надія, що суспільство перестане згадувати минуле, а всю увагу зверне на будучність, як її оформити. Нарід погодився (!) з історичною необхідністю. Ярузельський — це найменше зло. „Можливо, що ми (хто?) його не полюбимо, але призвичаїмося до нього. Зрештою, світ уже призвичаївся".

Примітивізм польської пропаґанди перестав дивувати, він ображає інтеліґентність. „Спокій" польського суспільства не має нічого спільного з апробатою політики Ярузельського. Суспільство, разом із „Солідарністю", зрозуміло, що не може примусити владу на переговори. Суспільство міняє тактику і відмовляється від вибухів гніву, які коштують дуже дорого, але нічого конкретного не дають.

„Солідарність" після довгих вагань і запальних дискусій відмовилася відповідати силою на силу. Молодь і досі з такою тактикою не погоджується. Брутальний терор Ярузельського звертається головним чином проти молоді.

Поляки хотіли візити Папи, але не сподівалися від неї політичного чуда. Життя у теперішній Польщі ненормально нормальне. Польща не стане нормальною країною доти доки не буде мати уряду, якому нарід хоч трохи може вірити. Польська хунта сподівалася на „нормалізацію" типу Мадярщини після революційного вибуху. Того не сталося. Історично епоха вже інша. Польща витривала довгу добу неволі тільки завдяки історичній пам'яті. Тому поляки залишилися народом. Запровадження воєнного стану — це акти національної зради, а в цій самій категорії є й нове законодавство.

Під час Служби Божої в костелі св. Августина Юзеф Ґлемп сказав проповідь з приводу 40-ліття варшавського повстання. Головна думка — „вони хотіли померти як люди". Це гасло є в політичному повітрі у Польщі, поляки не збираються відмовитися від обов'язку бути людьми.

„Солідарність" старається створити програму реальної опозиції в даних умовах. Забезпечити владі статус кво може тільки громадянство без політичного представництва, розбите, ізольоване, яке відмовляється від спроб осягнути своє. Влада — це терор меншости над більшістю. Влада поборює „антисоціялістів", Церкву, самостійну політику країни, економічну реформу, автономію польської культури, народні традиції і справжній соціялізм. Спротив у суспільстві побільшується. Його може знищити тільки збройна пацифікація. У Польщі заіснував політичний абсурд. Поляки не хочуть і не можуть погодитися на диктант, на зрадливу політику „реального соціялізму".

„Солідарність" каже, — нехай влада не думає, що може вплинути на будуччину краю без нас, без народу. Не можна провадити реформ в інтересі суспільства без суспільства. В очах „Солідарности" соціялізм Ярузельського не можна поліпшити. Це не значить, що соціялізм взагалі не можна поліпшити. Соціялізм Ярузельського можна і треба тільки знищити в інтересах суспільства.

Не можливе співіснування тоталітарної влади з незалежним суспільством. „Солідарність" погодилася на програму „мінімум". Ця програма ґарантує певний ефект з найменшими втратами.

Папа сказав: „Я приїхав, щоб бути з вами в час тяжкого терпіння і поневіряння, з вами, які позбавлені свободи та гідности. Я приїхав додому".

Валенсу запрошено до Гарвардського університету на традиційну промову з приводу випускників. Це вважається великою честю. Уряд Ярузельського Валенсу не випустив, але текст його промови знаний на Заході. Валенса у своїй невиголошеній промові писав, що Захід фактичних подій у Польщі не зрозумів і потрактував їх як продовження минулих неуспішних романтичних повстань за поділів Польщі. „Солідарності" ніби властивий нахил до романтичного геройства без зв'язку з дійсністю. Можна сказати,-писав Валенса, що режим багато довідався правди про дійсний стан у Польщі, подивився в очі дійсності політичній та економічній. Вплив „Солідарности" на суспільство немалий. Люди почали голосно говорити про те, що досі тільки думали, але мовчали. Звичайна мова звичайної людини сказала Ярузельському правду. „Солідарність" не відмовиться без огляду на терор уряду від мирних форм протирежимної діяль-

(Закінчення на стор. 4)

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ТРЕБА ВЧИТИСЯ НА ПОМИЛКАХ

Не буду дошукуватись причин, чому Микола Лівицький написав поважну статтю „ДЦ УНР в екзилі між 1920 і 1940 роками" у формі фейлетону, так як не буду торкатись місць розбіжних з правдою. Надіюсь, що це зроблять інші. Вразила мене згадка у фейлетоні (див. „Свобода" 2-го липня 1983) мого покійного і всіми забутого батька Петра Герасимовича Певного, старшини армії УНР, журналіста і посла до польського Сойму. У фейлетоні Микола Андрієвич Лівицький пише:

„З українською парляментарною репрезентацією Волині (що належала до офіційного Безпартійного Бльоку Співпраці з урядом) уряд УНР не підтримував якихось політичних взаємин. Голова цієї групи з Волині П.Певний вів так політику на власну руку в порозумінні з воєводою Волині Г. Юзевським, який не був прихильним до уряду УНР".

Не слід знеславленням одних вибілювати деякі слизькі сторінки нашої історії. Є ряд документів в українських і польських архівах і у залишеній спадщині мого батька, що вказують на щось цілковито протилежне. До цих документів належать і листи Головного Отамана Симона Петлюри, у порозумінні з яким мій батько почав політичну діяльність в Польщі, спочатку в Варшаві, а потім на Волині. Мушу додати, що будучи від дитинства знайомим зі Симоном Петлюрою з рідної їм Полтави, мій батько був до наївности відданим. Так було під час їхнього перебування в Москві, коли мого батька арештовано за демонстрації в Московському університеті, так було, коли на заклик Симона Петлюри мій батько здезертирував з російської армії щоб бути учасником Першого Українського Військового З'їзду в Києві, так було коли у Києві закрито редагований батьком щоденник „Відродження" за підтримку Симона Петлюри, так було під час перевороту проти гетьмана Павла Скоропадського, так було під час сумної пам'яті процесу полковника Петра Болобачана, на якому батько виконував обов'язки прокуратора в імені армії УНР (до речі проти власного переконання — у мене зберігаються документи з процесу засвідчені нотарем і свідком полковником Чоботаревим) за відданість Петлюрі всю родину мого батька вимордували большевики. Після трагічної смерти Головного Отамана мій батько був у постійному зв'язку з президентом Лівицьким у Варшаві, а потім у Німеччині. Ці останні часи я вже пам'ятаю, так як пам'ятаю М. Лівицького. У нашій історії є чимало помилок, не завжди їх спричинили наші вороги. Виправдувати їх, особливо коштом інших, немає потреби. На помилках мусимо вчитися.

Богдан Певний
Ню Йорк, Н.Й.

„СТРАДНИЦЬКИЙ РАДГОСП"

(Уривок з роману „Прірва" письменника Зосима Дончука)

На заводі Тарасові пощастило. Він уже працював у конторі і допомагав пляновикові складати таблиці.

На весні Тараса відрядили в радгосп (радянське господарство) оглянути, як там іде праця і чи можна запровадити технічні норми. Тисячу гектарів радгоспної землі виділено заводові, як сировинну базу, лише в січні, і тому всі сили кинено в радгосп, щоб упоратися своєчасно з весняними роботами. Агроном, механік, бухгальтер, обліковці вже були там. Заводські машини постійно курсують з вантажем матеріялу чи продуктів.

Тарас заліз у кабінку і шофер рушив. Автомашина пчихала старим мотором, вискочила з міста на польову дорогу, набрала розгону.

Заледве виїхали з міста, як назустріч їм почали траплятися змарнілі постаті людей з каламутними поглядами, байдужими сірими обличчями. Вони понуро звертали із шляху і проводили застиглим поглядом авто, що обляпувало їх грязюкою.

Раптом серед дороги Тарас помітив якусь невиразну темносіру пляму. Купа збільшувалась при наближенні авта, росла, набирала контурів і врешті... вирізбилась людська постать. Ані з обшарпаної одежі, ані з обличчя не можна було виявити статі і віку людини. Це була якась безформенна маса. Напівжевріюча людина відрізнялася від грязюки лише сірістю одежі та палаючими в обличчі очима.

Шофер зупинив машину. Звернути небезпечно — можна застрягнути. Вилізти, щоб відволікти людину, не хочеться бруднитись. Шофер щось невиразне буркнув і почав обминати. Сердито дав газу. Машина рвонула, повінь грязюки далеко полетіла по боках. Клубки чорного диму вкрили живий труп серед дороги.

— Стій! — істерично крикнув Тарас. — Треба допомогти людині!

Шофер, не зупиняючи авта, посміхнувся. Тарас уже хотів сам зупинити авто і вискочив з кабіни. Та раптом його погляд упав на межу край дороги. Там лежала інша людина. Синій язик її звисав з роззявленого рота, і струмок білої піни стікав по бороді. В Тараса війнуло холодом поза спиною і потерпло тіло. Щодалі їхали, то більше по дорозі людей. Чи вони живі, чи вже мертві — невідомо. Були вони і під розквітлими китицями бузку, і серед мокрої від дощу пекучої кропиви, і в багні придорожнього рову. „Ось де він, той голод," — подумав з жахом Тарас. Він бачив, як люди сиділи на насипах рову, і ледве простягнувши руку, щось шептали, щось намагалися сказати. Тарас кричав до шофера:

— Стань! —

Але шофер твердою рукою вів авто далі, наче глухий. Гірко посміхнувшись, він сказав до Тараса:

— Не хвилюйтесь, ще не те побачите. Я сюдою щоденно їжджу, — і, немов на когось розгнівавшись, дав газу.

Авто скажено рвонуло, мотор заскиглив, наче плакав, але незабаром зупинилось без прохань — шофер не витримав. Збоку в грязюці лежала мертва, ще молода жінка, біля неї плакала дитина. Він витягнув із сидження кусок хліба і нахилившись з кабінки, дав дитині. Мотор знову загув.

— Скоро проїжджатиме санітарне авто, забере. Щодня сюди бригада їздить забирає, — заспокійливо промовив до Тараса.

Тарас почув, що шофер приховано тихенько зітхнув.

— Хто ж вони, ці люди? — спитав.

Уникаючи прямої відповіді, шофер сказав:

— Я тепер читаю цікаву книжку. Описується про Прометея, прикованого до скелі. І уявіть собі, що орел щоденно довбе Прометеєве серце, а вночі тіло заростає. Цікаво, правда? Чи може воно справді так бути? — І повернувся до Тараса.

— Думаю, що може, людина живуча, — відповів Тарас і вмовк. Продовжувати балачку боявся — хто знає, що на думці у шофера.

Авто під'їхало до радгоспу. На чистому блакиті обріїв виринули жовті скирти минулорічної соломи. Нужденні постаті людей, що нетвердо стояли на ногах, усе частіше й частіше звертали з дороги. Але вони прямували вже не до міста, а до радгоспу. Деякі підпиралася сапами, були й такі, що сапу несли на плечах. Деякі відпочивали гуртками чи одинцем на обочинах дороги. Трудно було відрізнити відпочиваючих від померлих, бо однаково і ті й інші лежали проти сонця з чорними обличчями, які вже ні на що не реаґували.

Шофер звернув ліворуч і зупинився перед хатиною серед степового простору. Тут колись були хутори. Держава подбала про їхніх власників — заслала, будівлі знищила, а землю перетворила в пустир. У цій, колись куркульській хаті, тепер міститься контора радгоспу, кухня для службовців, харчова комора і гуртожиток технічного персоналу.

Серед поля було видно наспіх споруджені з дощок будівлі, де варилась страва для робітників, принада, яка заохочувала до праці селян з навколишніх сіл.

Тарас з кабінки бачив, як біля кухні юрбились сотні обдертих змарнілих постатей. Довгими чергами переплітались по мокрому полю неголені чоловіки, з безнадійними поглядами жінки, на тонких ніжках, з постарілими обличчями, підлітки. Кожен з полив'яною мискою в руці. Дехто сидів, його переступали, обминали і хворобливо тиснулися до віконця. З побожністю, як на ікону, дивилися на отвір, звідки линули пахощі страв. Тарас вискочив з кабінки і на мить зупинився біля тих людських привидів.

— Вставайте! Поснідали, то пора сапати! — гукав бриґадир до кожного, хто сидів коло порожньої миски. Бриґадир підійшов до жінки і сіпнув її за плече. Молодиця дивно вперлася застиглим поглядом у простір і наче прислухалася до леготу весни. Тарасові здавалося, що вона навіть посміхається. Почувши бриґадира, вона неквапно попробувала встати. Та раптом ухопилася за живіт і тихесенько, як підкошена, лягла на землю.

— Ой, не можу, болить мене, пече!... — протяжно заголосила і зігнулась удвоє.

Тарас збентежено підбіг до гурту жінок, що сиділи недалеко на траві і хапливо сьорбали гарячий куліш, запихаючись хлібом, і зовсім не звертали уваги на зойки.

— Громадянки! Не кваптеся! Їжте поволі, не наїдайтеся багато, заховайте хліб, — звернувся він до жінок.

— А вам шкода? Самі наїлися та й про інших байдуже, — кинула з докором стара сива жінка і хапливо заїдала куліш окрайцем хліба.

— Молодиці і дівчата, почувши Тарасове „не наїдайтеся багато", — раптом, як на команду, злякано повернулися до нього спинами, і поспішно пили навхильці з мисок. Хліб ковтали, не пережовуючи.

— Не бійтеся, я не відберу, — просив Тарас, — я лише боюся, що вам кишки не витримають і можуть порватися...

Але до його попереджень усі були глухі. Жадоба гарячої страви була сильніша від будь-якої загрози. Куди Тарас не підходив, лякав людей і вони швидше намагалися поїсти харч. Пригнічений Тарас повернувся назад. Стара сива жінка лежала на землі і хрипко стогнала.

— Я вам казав не наїдатися, — скорбно нахилився над нею Тарас, намагаючись допомогти.

У жінки покотилися дві великі сльози і вона крізь зціплені зуби промовила:

— Щоб вас грім усіх по... — і вмовкла. Очі її затягнулись туманом, а з рота потекла тоненька біла цівочка.

Бриґадири ходили між людьми і гукали:

— Хто поснідав , підіймайся на роботу! Вставайте сапати! До праці пора!

Люди коливались, ворушились і юрбами відходили в поле. Коло кухні в різних позах залишилося на траві кілька осіб. До однієї з них підійшов Тарас. Зелена муха вже літала над головою. Ще раз подивився на цей жахливий цвинтар і пішов до хати де містилася контора.

* * *

...Тарас прямував від однієї ділянки до другої. Скрізь, як тіні, ворушились змарнілі робітники, ледве підіймаючи сапу, підтинали соковите коріння високого бур'яну. Дехто з полільників лежав. Бригадир знав, хто ліг, то вже не підійметься. Тоді на тичці виставляли червоний прапорець — знак збірщика трупів. Збірщики в першу чергу об'їжджали скирти. Немічні робітники після денної праці не поверталися в село, ночували в радгоспі. В убогій мокрій одежі, заривалися у солом'яну мерву, спали, як худоба, грілись власним теплом. Ранком знаходили між собою мертвих і сповіщали збірщиків. Але бувало, що хтось спав окремо, там умирав і знаходили його лише по труп'ячому смороді. Тоді збірщики соковито лаялись, вигортаючи вилами розлізле тіло. Нарікали хто зна на кого, що своєчасно не повідомили.

(Закінчення на ст. 4)

Браніцький

(З НАГОДИ З'ЇЗДУ ТЕРНОПІЛЬЦІВ І ЖИТЕЛІВ „ЗОЛОТОГО ПОДІЛЛЯ")

У суботу і неділю, 10-го і 11-го вересня ц.р., на Союзівці відбудеться З'їзд тернопільців і жителів „Золотого Поділля".

Поки приступити до теми хочеться сказати, що з прізвищами - химерне діло. У Львові за першого визволення" був жид у службі НКВД, що називався Шевченко; одна із славних жидівських театральних акторок називалась Лідія Потоцька. Я працював при будові автостради із Сапігою, який нічого не мав спільного с графами Сапігами, а в Тернополі жив українець по професії боднар, який називався Браніцький, який також не мав нічого спільного з Браніцкими, польськими коронними гетьманами.

Українець Браніцький з Тернополя — це була людина, багатьом відома тим, що він не послуговувася розговірною мовою, якою ми всі послуговуємося, Браніцький говорив мовою віршованою. Мабуть, звичайної мови не вживав, я принаймні такої від нього ніколи не чув. Словом, був своєрідним оригіналом. Слід зазначити, що все те, що він говорив віршем, мало логічний змисл. Вірш плив йому потоком. Немає сумніву, що якщо б Браніцький при своєму вродженому, так сказати б, версифікаційному хисті, був ще освіченою людиною, він був би поетом непересічного формату. Між іншим, свого часу я читав принагідні, імпровізовані вірші Міцкевича, які він у вузькому веселому товаристві деклямував, що далебі, не робили йому чести — були вони кострубаті, не говорячи вже про те, що не створювали образу.

Поки поляки окупували Галичину, якийсь час перед тим Тернопіль і цілу округу окупували большевики. Не знаю, якими мотивами керувався Браніцький, але оповідають, що він мав віршовану промову до солдатчини на тернопільському залізничному двірці. Розказують, що мав не абиякий успіх, били йому браво, аж пашіли долоні.

Та у житті часто буває, що радість переплітається із сумом. Поляки, вступивши до Тернополя, серед інших українців заарештували і Браніцького. На судовій розправі Браніцький говорив, як і інші арештовані, українською мовою. Суддя Врубель звернувся до Браніцького, очевидно, польською мовою, щоб вияснив, чому він своїми віршами підбадьорував большевицьких вояків. Браніцький рішуче це заперечив, а справу пояснив так:

„Пане суддя! вступили большевики, почалась бійка московська лайка, грабіж, Ревком, Черезвичайка..."

Суддя, спокійно вислухавши Браніцького, сказав: „ви пусьціць, нєулєчальнє хори".

Одного разу якось цей сам суддя спіткав недалеко судового будинку Браніцького і зразу пізнав його по „апостольській" бороді.

Ось коротенький діялог:

— Цо слихаць, панє Браніцький?

— А, нічого доброго.

— Як то?

— А так, що добре живуть собі німці, французи, англійці, американи, а ми українці, як ті цигани.

— Якось то бендзє. — А на це Браніцький: — Бендзє, бендзє - виплинєми, як лабендзє. (Буде, буде, випливем, мов лебеді).

Браніцький з'являвся в нашому домі, звичайно, восени, привозив ручним возиком поправлені бочки на квашення капусти.

Пригадую мій маленький братчик, одягнений у короткі штанята, а з-заду з розпірки прозирала йому червона сорочинка, а Браніцький звернувся до мене і каже: Цей малий, напевно, комуніст. — Чому? - питаю. — Бо йому визирає червоний хвіст.

Коли до нас приходив Браніцький, скажім, під вечір, тоді звичайно залишався в нас на декілька годин й відпочив дещо (бо від нього до нас була віддаль яких два кілометри з „гаком") і поговорив собі з моїм батьком досхочу.

Браніцький, вп'яливши очі в батька, з цікавістю слухав його розповіді із часів війни, головним чином, з російської неволі, в якій він пробув чотири роки. А мій св.п. батько мав хист оповідача, так що я сам, хоча все те знав уже, як кажуть, „напам'ять", все ж любив, як мій батько оповідав, тим більше, що він умів завжди щось нового, цікавого вплести в уже відомі сцени. Ще сьогодні під враженням батькових розповідей інколи мені ввижається Асхабад (сьогодні Ашхабад) над Каракумським каналом, на краєчку пустелі під цією ж назвою, у підніжжя Копетдагу, а поблизу руїни мечеті. Ну і як не мав посидіти Браніцький при чайочку і папіросці," тим більше, що його все цікавило; не згадую вже про те, що і батько серед своїх сірих буднів хотів також трохи розваги, слухаючи віршомовлення Браніцького.

При столі з дітей могли сидіти, крім мене, найстаршого, ще молодша сестра Євгенія і середущий брат Богдан, бо решта дітей не могла б здержатися від сміху, як слово забирав Браніцький, а він воєнні епізоди представляв дуже плястично та лаконічно: „Звідси позиція і звідти позиція, а посередині реквізиція".

Якось до Тернополя загостив хор Котка, а тому, що Браніцький у підвалі Міщанського Братства мав робітню і мешкання, зайшов туди адміністратор Котка - Давиденко та попрохав, чи може помитися. Само собою, добрячий Браніцький дозволив. Господар спостерігав Давиденка, що йому це миття в поспіху йде якось нескладно, а крім цього, вода розбризкується на всі боки. Браніцький до Давиденка: „Ви без уговку візьміть набік коновку".

Одного разу зимою йшов я на „Майдан", зустрів мене Браніцький, кинув оком на мої лижви і каже: — Ви йдете на спорт? — Та йду, а може б так ви? — Не йду на спорт, бо я голоден, як чорт.

Іншим разом у Міщанському Братстві йшла якась комедія; я сидів на бальконі зараз біля дверей, зненацька з'явився Браніцький і нишком-тишком сів біля мене. В перерві привітались, я кажу до нього, чи він, бува, не заграв би якусь ролю, а він на це: „не можу ґрати жодної ролі". — А то чому? — Бо їм пісні бараболі.

Мій старший гімназійний колега приніс старе поламане крісло, щоб Браніцький якось його направив. Колеґа питається: Коли може бути готове?

На це Браніцький не то жартома, не то обурено: „Крісло трісло? — в суботу віддам роботу".

Вірю, що читач створить собі уявлення про Браніцького з Тернополя. Жаль тільки, що в той час не було апарату такого, як маємо сьогодні, щоб був зареєстрував щоденну розговірну мову людини з унікальним версифікаційним та, на превеликий жаль, невикористаним талантом.

Яр-кий

Різдвяна виставка поштових марок СУФА у Відні

Виставки поштових марок Союзу Українських Філателистів Австрії (СУФА) з приводу „першоднівки" щорічної австрійської пропам'ятної поштової марки з приводу Різдва Христового є вже довголітньою традицією. 13-та виставка такого роду відбудеться від 25-го до 27-го листопада 1983 року в рамках різдвяної виставки культурного відділу уряду Відня і віденської ратуші. Традицією є також і спеціяльний відділ австрійської пошти, що урядує під час різдвяних філателістичних виставок СУФА. Виставка СУФА й спеціяльний відділ австрійської пошти будуть відкриті в таких днях і годинах: п'ятниця, 25-го листопада, від 9-ої до 6-ої год.; субота, 26-го листопада, від 9-ої до 12-ої і від 1-ої по полудні до 5-ої год.; неділя, 27-го листопада, від 9-ої до 12-ої і від 1-ої до 5-ої год.

При спеціяльному відділі австрійської пошти у віденській ратуші у п'ятницю, 25-го листопада, вживатимуть ще додатковий штемпель „першоднівки" до австрійської різдвяної марки 1983 року.

Спеціяльний поштовий штемпель з 25-го листопада зображує ікону Богоматері (XVII ст.) з української греко-католицької церкви св. ВМ. Варвари у Відні. На штемплі з 26-го листопада бачимо портрет основоположника українського Пласту д-ра Олександра Тисовського на тлі української пластової лілейки з приводу 70-річчя українського „Пласту і 15-літньої речниці смерти Дрота.

Штемпель з 27-го листопада присвячений 100-літньому ювілеєві віденської ратуші. Поза силюетою ратуші бачимо написи, які вказують на цей ювілей. на різдвяну виставку культурного відділу уряду Відня та віденський різдвяний ярмарок. Проєкти всіх цих штемплів виконав почесний член СУФА, наш український графік і мистець з Відня Ергард Штайнгаген.

У рамках згаданої виставки СУФА у віденській ратуші спеціяльні відділи будуть присвячені пластовим маркам і маркам, які зображують віденську ратушу або деталі з неї.

Для всіх спеціяльних поштових штемплів СУФА випустить відповідні святочні коверти з кольоровими ілюстраціями.

Плянують наукову конференцію про українсько-жидівські взаємини

Гамилтон, Онт. — В жовтні 1983 року плянується перевести тут в університеті МекМастер конференцію на тему взаємин поміж жидами і українцями. В науковій конференції, що триватиме від 17-го до 19-го жовтня ц. р., відбудеться ряд цікавих доповідей та дискусійних панелів з участю відомих українських та жидівських науковців.

Конференцію спонзорують: Канадський Інститут для Українських Студій, Катедра українознавства університету в Торонто, Український Науковий Інститут, — Гарвардського Університету, Родинна фундація Бронфмена, Центр для студій Східньої Европи і Росії університету Мишиґен, університет МекМастер, Відділ Багатокультурности в канадському уряді, Дослідча Рада суспільних і гуманітарних наук Канади.

Поважне зацікавлення конференцією таких широковідомих чинників вказують на те, що буде вона на такому високому рівні, як і інші подібні в минулих роках. Програма доповідей поділена на історичні періоди та починається добою козаччини, переходить через XIX сторіччя, Першу світову війну та її наслідки, Другу світову війну і голокост аж до теперішніх часів.

Серед доповідачів з української сторони візьмуть участь професори Омелян Пріцак, Франко Сисин, Юрій Гаєцький, Ярослав Пеленський, Павло Маґочий, Іван Лисяк-Рудницький, Роман Шпорлюк, Юрій Грабович, Юрій Божик, Богдан Боцюрків, Марта Богачевська-Хомяк, Ярослав Білинський і Манолій Лупуло.

В дискусії на тему сьогоднішних взаємин жидів та українців у Північній Америці будуть брати участь Джим Флемінґ, міністер багатокультурности Канади, і Володимир Тарнопольський, директор Центру для багатокультурности і людських прав в університеті Оттави.

Як треба...

(Закінчення зі ст. 2)

третього видання вмістили статтю Бориса Антоненка-Давидовича, написану в 1969 році та друковану в „Літературній Україні' з дня 4-го листопада того ж року про букву (фонему і графему) „Ґ" із заголовком „Літера, за якою тужать", і яку автор уважає конечною в українській абетці. Пояснюючи різницю між фонемами (літерами) „Ґ" і „Г", автор з дотепною іронією переносить совєтську дійсність на острів Сицилію: „Сумно сьогодні в Сицилії. Не тішать душу селянина чудові краєвиди садів і виноградників, бо він працює в них найимитом, а не господарем, а в дома облягають злидні, що їх ще більше підкреслює вечорами прадавній ґніт (гніт), в якому не стає олії... І тільки тоді, коли сицілійський селянин позбудеться гніту землевласників, у його хату прийдуть достаток і електрика, що витіснять злидні і зроблять непотрібним той доісторичний ґніт (гніт)". (стр. 253)

На кінці поміщені додатки, тобто бібліографія про культуру української мови, книжки і статті та словничок-показник обговорюваних у книжці слів, а на трьох останніх сторінках реклями словників виданих науково-дослідним Товариством Української Термінології.

Третє видання праці Б. Антоненка-Давидовича догідне тим, що в ньому усунено русизм, що їх часто молода українська ґенерація в розсіянні вживає в добрій вірі, послуговуючись словниками виданими в УССР.

Книжка добра до вживання не лише для редакторів українських часописів і періодиків, але також для вчителів українознавчих шкіл і заавансованих студентів української мови.

А. Власенко-Бойцун

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ схвалила 228 голосами проти 195, щоб не помагати секретно повстанцям проти теперішнього уряду Нікараґуа. Реченець закінчення помочі встановлено на 30-го вересня, але ухвала мусить ще одержати піддержку і схвалення Сенату. Палата Репрезентантів уважає, що своєю ухвалою висловлює бажання американського народу, який щораз гостріше виступає проти збройної допомоги ЗСА в Центральній Америці.

Світла і тіні 8-го Фестивалю молоді на „Верховині"

Після кожної імпрези варто підвести її підсумки, підкреслити її світла й тіні, щоб на майбутнє оминати помилок. У західньому світі прийнявся добрий звичай переводити опити серед учасників імпрези. Автор цих рядків під час фестивалю кількадесятьом його учасницям і учасникам поставив питання: „Що вам подобалося, а що не подобалося?"

У висліді цих опитувань виявилося, що всі були захоплені виступами трьох танцювальних ансамблів: „Україна" з Чикаго, „Волошків" з Філядельфії та Мистецької Студії Танців Роми Прийми-Богачевської. Одначе, заявили, що тих танців було забагато, бо аж 38 точок триденної програми чотирьох концертів. Забагато було гуцульських танців. Також непотрібно було на першому концерті при кінці давати два „Гопаки", один за другим, у виконанні „Волошок" і Мистецької Студії Танців Р. Прийми-Богачевської.

Автор цих рядків у 1924 році у Львові відбув курс танців для інструкторів під керівництвом В. Авраменка. Він навчав біля 15 українських народних танків і деякі танкові композиції, одначе, кожний танець мав інакшу музику та інакші кроки. Тепер наступила значна еволюція нашого танкового мистецтва, головно під впливом професійних танцювальних груп в Україні. Кроки й фігури гуцульських танців змішано з „Гопаком", „Козачком", забагато акробатичних пописів.

Автор цих рядків пам'ятає виступи гуцульського театру Гната Хоткевича ще з-перед Першої світової війни, коли гуцульські танці „Коломийка", „Аркан", опришківський танець, мали свою музику і окремі кроки. Авраменко, ще крім того, увів „Гуцулку", „Микулинчинку", теж з окремою музикою і кроками, що їх було легко відрізнити. Хоч все змінюється, але наші унікальні народні танці повинні бути збережені в первісній красі. Що іншого — це новітні хореографічні композиції, що тільки використовують деякі мотиви народних танців, модернізуючи їх, застосовуючи до головної теми композиції. Наші танцювальні ансамблі дають напереміну народні танці й хореографічні композиції, де є місце на різні модерні додатки і зміни. Коли виступає кілька танцювальних груп, як на 8-му Фестивалю, тоді треба наперед узгіднити програму, щоб не повторювати тих самих або подібних танців.

Всі опитувані нарікали, що не було хору, як на попередніх фестивалях. Всіх вокальних точок було 30, але деякі були повторювані. Майже всі три дні були ті самі глядачі, що нерадо слухали другий, чи навіть третій раз ту саму пісню. Жіночий секстет „Намисто" виконав у 4-ох концертах 22 пісні, народні й модерні. Милозвучні голоси з домінуючими альтами — це прикраса кожного концерту, але під голим небом, серед гамору багатотисячної публіки, в тому багато молоді й дітей, вони не звучали так, як у концертовій залі. Виступи оркестрів „Іскра" та „Соловій" відбувалися не на естраді, але у прибудівці з правого боку, і їх було слабо чути. Не було бандуристів, хоч існують капелі молодих бандуристів, школи бандуристок і бандуристів. Дуже придався б такий бандурист, як покійний З. Штокалко зі своїм гумористичним репертуаром. Популярна співачка Евеліна Белюц не мала щастя, бо під час її першої пісні гучномовець перестав працювати, і вона зійшла зі сцени.

В Україні є такий гарний звичай, що коли хор співає популярну, улюблену пісню то вся публіка співає разом. Тому кілька разів у Києві виступав великий хор з Карпатської України. Він починав концерт могутнім „Реве та стогне", а вся багатотисячна публіка вставала й разом співала цю могутню Шевченкову пісню про Дніпро-Славутицю, найбільшу ріку України, серед загального ентузіязму, зворушення аж до сліз.

Такі випадки бували й на фестивалях на „Верховині". Коли хор починав якусь улюблену, загальнознану пісню, вся публіка співала разом і це викликувало велике враження з наших імпрез. Співучасть публіки зі співаками на сцені залишає тривалі враження.

Майстер церемоній Роман Швед пробував це робити, заохочував співати разом з оркестрами „Іскра" та „Соловій", але без великого успіху, бо згадані оркестри було слабо чути. На кожній нашій імпрезі є „війна з гучномовцями", не оминули її і на 8-му Фестивалю. Якраз перед відкриттям фестивалю, в п'ятницю ввечері, упав дощик і змочив апліфікатори і сполучаючі їх дроти, так що в п'ятницю вони слабо працювали. Проти цього треба забезпечитися, щоб не було потім несподіваних перерв, як на концертах фестивалю.

На великих Святах „Рідної Школи" у Львові між двома війнами на площі „Сокола-Батька", крім хорів і танцювальних груп виступали дівчата з ритмічними вправами під звуки пісень, хлопці виводили гімнастичні вправи, ставили різні вежі й фігури, урізноманітнюючи програму. Чи не можна зробити це і на фестивалях молоді на „Верховині", притягаючи до співпраці наші школи й молодечі організації?

Наша публіка звикла гомоніти під час концертів. Це не перешкоджає танцям, але це заглушує співи солістів чи малих співочих ансамблів. Якби заповідач пробував втихомирити публіку, щоб не „мусіла" голосно розмовляти під час співів, то це була б заохота для наших співаків, малих співочих ансамблів і хорів виступати на „Верховині".

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що дня 23-го липня 1983 року відійшла від нас у Вічність наша Найдорожча ДРУЖИНА І МАМА

бл. п.

МАРІЯ ДЖУС

проживши 53 роки.

Покійна була парафіянкою української православної церкви св. Андрія у Савт Бавнд Бруку, Н. Дж.

Горем прибиті:
чоловік — ТОМА
доньки:
НАДЯ І ЛЮБА ДЖУС
СУЗАННА ҐАРРЕТ
брат — СЕРГІЙ КРОХМАЛЬ
сестра — НАДЯ БРАТУН в Україні

В безмежному смутку і печалі повідомляємо Приятелів і Знайомих, що в п'ятницю, 15-го липня 1983 року по довгій та тяжкій недузі відійшов у Вічність наш Найдорожчий Чоловік, Батько і Дідусь

бл. п.

ПАВЛО КЛИМ

народжений в Мізуні Старім на Бойківщині.

ПАРАСТАС — був відслужений 17-го липня, а ПАНАХИДА — 18-го липня, в похоронному заведенні Музика і Син в Чикаґо, при великій кількості учасників.

ПОХОРОН — відбувся 19-го липня 1983 року з катедри св. о. Миколая в Чикаґо на парафіяльний цвинтар.

У невимовному горю:

ОЛЬГА — дружина
МАРУСЯ — дочка
БОГДАН — зять
ПАВЛО І БОГДАН — внуки
ПЕТРО — брат в Україні
ОСИП — кузин в Австрії

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

12-го липня 1983 року передчасно від тяжкої недуги відійшла у Вічність наша Найдорожча Дружина, Мама і Бабця

бл. п.

ТАТІАНА АПОЛІНАРОВНА СІТЬКО
з родини ЯНОВСЬКИХ

залишила в глибокій журбі:

чоловіка — КИРИЛА
доньку — НОНУ
зятя — ЄВГЕНА
внучок — НІНУ й ЛІДУ ДАНИЛЬЦІВ

Мода на „етнічність"

Зустріч з губернатором стейту Ню Джерзі Томасом Кейном під час гостини після офіційного відкриття етнічної програми в Вілліям Паттерсон коледжі 6-го травня ц.р. під назвою New Jersej: The Ethnic Dimension" Зліва — Дарія і Марта Степаняки справа – Роксоляна Стойко-Лозинська і Андрій Кейбіда, член Етнічної ради, за губернатором — д-р Роберт Зоковскі, екзекутивний директор Ради

(Дора Рак). Вперто повторюються вперті назви „етнічний мікрокосм", „етнічна мозаїка", „етнічна різнорідність", коли мова про склад населення Америки. Їх залюбки вживають у політичних колах, коли треба використати „етнічність" для своїх цілей, підтримуючи різноманітні етнічні конференції, симпозіюми, форуми чи фестивалі, спонзоровані престижовими американськими установами або етнічними групами.

Однак етнічність опинилася на роздоріжжі з одного боку, етнічні групи стараються зберегти свою національну і культурну ідентичність, а з другого боку, деякі теоритичні напрямки („школи") в місце асиміляції говорять про „злиття" етнічних груп і занік етнічности наслідком осягнення соціо-економічного статусу в американській суспільності.

Це є темою сучасних етнічних студій і конференцій, де ці ідеї непомітно пропагуються при рівночасній сильній критиці домагань деяких груп на усанкціонування двомовности (в шкільництві, у рядах — вживання паралельно еспанської мови). Але як давніші сподівання на асиміляцію дорогою переточлюючого котла; так і тепер прогнози акультуризації при допомозі злиття етнічних груп на мають виглядів на успіх, бо довготривалий процес уніфікації, перерваний припливом нових еміграцій та шуканням за ідентичністю і корінням давніших.

Все ж популярність і мода на „етнічність" не зменшується, якщо міряти кількістю програм та приділом державних субсидій. Специфічні мотиви причинилися до популярности етнічности в колах деяких дослідників, науковців чи псевдо-науковців, що приманені можливістю фінансової забезпеки державними субсидіями, підбирають цю тематику для своїх ессеїв і публікацій, опрацьовуючи різні аспекти етнічности поодиноких груп, переважно із мінімальним обзнайомленням із своєрідністю даної національности.

Тож у висліді маємо поверхові зображення, що продовжують існуючі стереотипи або створюють нові невірні образи. Прикладом може послужити збірка фотографій і супровідний каталог, що мали б ілюструвати українську громаду в Ню Джерзі, а через асоціяцію і в ЗСА взагалі, опрацьовані двома чужинцями.

До „злиття" етнічних груп прямують повільним шляхом так звані багатоетнічні імпрези, часом під назвою міжнародних, зате до збереження і продовження етнічної ідентичности причинюються одноетнічні програми, зокрема такі, де натиск ставиться на культурну спадщинність в ширшому засязі, а не лише на фольклорний і народно-мистецький аспект та фестивалевий формат.

Перегляд різнорідности програм, що відбувалися протягом кількох недавніх місяців в стейті Ню Джерзі, ілюструє цей процес. Цей невеликий стейт з населенням дещо поверх семи мільйонів, хвалиться назвою етнічного мікрокосму нації, маючи біля ста різних етнічно-національних груп, що творять одну четвертину населення. Українські мешканці брали участь у цілому ряді міжетнічних програм, влаштували свій великий фестиваль та готовляться до стейтового фестивалю восени і до музейної виставки в стейтовому музеї в Трентоні.

Часом при великій кількості етнічних програм, насувається питання, в котрих з них брати участь, у якій формі та на якім поземі, та чи не варто б всю цю „зовнішню" діяльність сконцентрувати і скоординувати? Доброю нагодою є брати участь у програмах, які спонзорують музеї, коледжі або бібліотеки, бо тоді є можливість запрезентувати українську культурну спадщину на доброму рівні (якщо фахово підготована) і для відповідної публіки.

І так, з нагоди тристоліття повіту Берген музей в Парамусі заплянував програму-фестиваль під наголовком „Етнічні ідентичности в повіті Берген". Дев'ять груп взяли участь, в тім і українська, влаштувавши виставку народного мистецтва архівних фотографій (з колекції Андрія Кейбіди) та інформативних матеріялів про українських мешканців повіту. Згідно з переписом 1980 року, українців по походженні є 3,931 на 845,000 мешканців цього повіту, розсіяних у 65 місцевостях, от, для прикладу, у Ґарфілді — 456, Тінеку — 234, Парамусі — 187 і т. д., а найменше в Алпайні — всього дві особи.

В цих числах немає американців українського походження, із мішаних подруж і національно нездецидованих. Із давніх мешканців, перших емігрантів, що приїхали біля 1910 року з Закарпаття і Галичини (переважно лемки) та працювали в текстильному промислі у фабриках в Ґарфільді, чи сусідніх Патерсоні, Пассейку і Кліфтоні, — небагато залишилось, а їх нащадки розгубилися в інших етнічних групах наслідком мішаних подруж або зміни релігії („пареславне душехватство", як пише о. Пристай у своїх спогадах). Статистичні мапи, про котрі подбала директорка музею Джон Куйпер, ілюстрували поселення кожної групи в містечках повіту Берген.

У мистецькій програмі виступив танцювальний ансамбль „Лиман" при СУМ в Пассейку в складі 30 осіб під мистецьким проводом Романа Стеткевича. Виступ попередила інформативна доповідь про українців в ЗСА, котру прочитала Дарія Бономене, одна з танцюристок.

Одноденний фестиваль — 6-го березня 1983 року — відвідало 300 осіб, між іншим, виїмкове число для цього невеликого музею, так що приготована гостина етнічних страв вмить розійшлася. Виставки лишилися на два тижні, і їх відвідали і шкільні групи, і „музейна" публіка. Прихильні, а то й ентузіястичні коментарі чужинців, вписані в книжку відвідин, виправдали українську участь, це й була заохота „прийдіть знову до нас", і вказували, що багато людей вперше стрінулися з українською культурною спадщиною, котра деяким пригадала їхнє спільне походження. Як щиро зареагувала одна жінка, побачивши коралі на виставці: „А я моїй мамі наказала сховати коралі в скриню, щоб ніхто не знав, що вона селянка зі старого краю". Виставку влаштували Дора Рак і Євгенія Харченко, котра й дала показ писання писанок.

У дводенній програмі у Вілліям Патерсон коледжі, що мала назву „Ню Джерзі: Етнічна різнорідність" (6-го і 7-го травня 1983), українська участь була радше посередньою і дещо контроверсійною. Вже в самій програмі групу „Українці-американці" встановлено під „нові" еміграційні групи, поруч арабських, азійських і еспанських, а як панеліста чи промовця д-ра Давида Когена, працівника стейтової історичної комісії та зарекомендованого як автора книжки „Люди із гір Рамапо". (Це студія над невеликою групою мешканців гірського пасма Рамапо в Ню Джерзі, яких біля 1500 осіб, мішаного походження — муринсько-індіянського і індіянсько-білого, знаних також як „білі люди Джексона", про котрих, зрештою, є різні леґенди і кілька теорій).

Всі панелісти мали доповіді про історію своїх груп, їх соціо-економічний розвій, теперішній статус в американській суспільності та уперті стереотипи прицеплені до групи, і, вкінці, про проблеми збереження ідентичности. На жаль, доповіді про українську групу не було, а лише висвітлено прозірки зі збірки форографій для української програми в 1982 році (фотограф д-р Д. Лакута, текст по каталогу і опису фотографій на підставі усних опитів зладив Д. Коген).

Звичайно, прозірки служать для ілюстрації одної або більше доповідей, як зоровий поміст, що лучить тексти, супровід вимагає ґрунтовного знання тематики, а не поверховного, хоча б як елокветного опису знімок. Колекція цих чорно-білих фотографій технічно бездоганно виконана, однак не передає образу української громади, дарма що має назву „етнічного портрету", ані української культурної спадщини чи фолкльору чи народної творчости (чорно-біла техніка не передає кольориту, такого важливого для українського народного мистецтва), а крім кількох побутових картин, решта — це статичні позовані знімки.

Директор Берген Музею Джови Куйпер біля української виставки під час Етнічного фестивалю.

Збірка фотографій і прозірок знаходиться в архіві американського Стейтового музею в Трентоні, хоча повинна б становити власність української громади, бо була фінансована субсидією для української програми. Каталог видала за окремо придбані фонди Історична комісія Ню Джерзі (стейтова установа тепер при департаменті стейту) з репродукцією фотографій і вступним текстом Дейвида Когена, з заспостереженням всіх прав (копірайт) тексту за Історичною комісією, а фотографії за Доналдом Локута. Ця коротенька згадка ілюструє, як треба бути уважним і обережним при співпраці з чужинцями.

Вертаючись до самої програми в Вілліям Петерсон коледжі, перший день, що почався офіційною частиною з участю губернатора стейту Томаса Кейна і його довшої промовою та привітами президента коледжу д-ра Сімура Гаймана і координатора проекту д-ра Вінсента Паррила, мав науково-інформативний характер у формі панелів та доповідей з соціологічно-етнічною тематикою в опрацюванні професорів та етнічних істориків. Другий день був призначений для міжетнічного фестивалю, виставок, виступів, фільмів тощо. Окремою атракцією була включена тут доповідь Алекса Гейлі; автора популярної книжки „Коріння" (в серії визначних доповідачів) на тему „Американці в пошукуванні за своїм походженням-корінням".

Програма відбувалася в просторих залях, фестиваль на площах, а виставки в мистецькій модерній галерії цього публічного коледжу, положеного мальовничо на пассейських горах — в центрі нюджерзького етнічного мікрокосму. Добре реклямована імпреза притягнула чисельну публіку також з огляду на присутність самого губернатора, в тому більшість членів його етнічної ради 3 українців були: Дмитро Боднарчук (з Ню Йорку), Мирослава Ваньо, Андрій Кейбіда (член етнічної ради), Роксоляна Лозинська, яка мала нагоду сказати кілька слів про українців в ЗСА в часі полуденку, Люба Остапяк, Дарія Степаняк, Марта Степаняк, також Дора Рак (як евалюатор для Комітету гуманістики, що приділив субсидію).

Дописи про цей Фестиваль етнічної різнорідности появилися у місцевій пресі, де й знаходимо коротеньку згадку про виставку фотографій українського населення стейту, формату презентації не подано. Ще б додати, що деякі українські заходи, щоб вплинути на зміну програми, включаючи українську участь, не мали успіху, але розмови і кореспонденція не були на даремно, бо є обіцянка, що на майбутнє буде це взято до уваги.

Але не всі програми і фестивалі вдаються, хоч наперед годі це передбачити. До таких менше вдалих (з різних причин, головним чином, із-за недуги директора проєкту д-р Мілі Бруан і незручної пори) треба зачислити фестиваль, спонзорований Ессекс коледжом в Нюарку 15-го червня 1983 року для „культурного обміну і взаємного пізнання етнічних груп" у повіті Ессекс.

Місце якраз відповідне, бо цей дворічний коледж, приміщений в новочасних будинках, справді акредитований, але з меншими вступними вимогами доступний для великого числа викладачів (професорів) і для студентів з новішої іміграції: Філіпін, Венесуелі, Бразилії, Колюмбії, Перу, Гаїті, Борінкуен (Порто Ріко), арабів, палестинців, з Карібійських островів і т.д., а саме місто Нюарк і повіт є також справжнім мікрокосмом етнічним. Українська громада Нюарку все ще найбільша в стейті.

В програмі, що складалася з трьох частин, українці взяли участь у виставках: малярській і народного мистецтва та фотографій, і мали виступ під час вечірнього прийняття. В галерії виставили образи три українські мисткині: Володимира Васічко, Слава Гнатів і Христина Головчак-Дебаррі, також білоруські мисткині Тамара Кольба і Ірена Рогалевич-Дутко та інші.

Виставку народного мистецтва, книжок, та архівних фотографій (з колекції Андрія Кейбіди) влаштували Зірка Воронка і Євгенія Харченко, а під час прийняття виступила невелика танцювальна група „Журавлі" (СУМА Пассейк, голова А. Журавський), котру заповідала Оленка Гальковим. Виставку деяких експонатів в центрі вестибюля продовжено на цілий місяць. Тут використано перевидану фестивальним комітетом (завдяки голові Квітці Семанишин) іформативну брошурку в новому оформленні з мистецькою заголовною сторінкою проєкту Христини Дебаррі та новішими статистичними даними. - Участь координувла Д. Рак, а учасники одержали пам'яткові грамоти.

Цей огляд не включає тих етнічних програм чи фестивалів в стейті Ню Джерзі з українською участю, про котрі були окремі дописи, (наприклад, фестиваль в Артс Центрі, в Ратгерс університеті, в Трентоні, Сомервиллі, Перт Амбою й інші. Користаючи з теперішньої популярности — моди на етнічність, українські групи старалися при всіх нагодах щоб, залежно, від формату, запрезентувати відповідно українську історію, культурну спадщину і вклад в американську суспільність, не зважаючи на те, що українська група в стейті одна з менших (за переписом 1980 року, 80,751, за приблизною оцінкою біля 200,000). Вкладена праця груп або окремих людей не йде надаремно, бо причиняється до збереження традицій серед своїх і ширення інформацій для співгромадян.

Проблема ідентичности серед етнічних груп в ЗСА шляхом відшукування коріння свого народу постійно актуальна. Одні відкривають їх, інші відсвіжують ці зв'язки, а всі стараються різними засобами зберегти ще живу ідентичність серед свого молодого покоління.

Завдяки серйозним програмам, що включають компоненти гуманістичних дисциплін, змінюється підхід до етнічности і її оцінка, а теоретикам треба буде вийти поза шаблонове стереотипування на підставі побуту чи етнічної „екзотики" чи „фолклайф", поглиблюючи студії і аналізу поодиноких етнічних груп.

Фраґмент з виставки в Берген Музеї у Парамусі під час Етнічного фестивалю

Фота Дори Рак

„Страдницький радгосп"

(Закінчення зі стор. 2)

...Почав лити холодний дощ... Люди бігли до кухні від стіжків з мисочками. Дехто тулився під соломою із захисного боку, тиснулися у пороблених у соломі „собачих будах", тулилися одне до одного, щоб нагрітися.

— А де ж Тетяна? — запитала дівчина подругу, притиснувшись до неї під однією латаною свитиною.

— Я не знаю. Вона ще зранку казала, що їй погано і пішла з поля.

Дівчата, в передчутті чогось страшного, почали шукати свою товаришку. Підійшли до кубла, де разом під однією свитиною ночували. Тетяна, зібгавшись у мокрій соломі, вже задубіла.

— Боже мій! Боже мій! І нам скоро те буде... — чулося між дівчатими.

Біля кухні протяжно задзеленькала серед дощу рейка. Люди побігли до кухні, там уже стояла черга. Всі гнулись на холоді в три погибелі. Хто раніше зайняв чергу, тепер, діставши миску каші, з радістю вертався до ожереду, запихаючи по дорозі брудними пальцями поживу в рот...

Дощ не переставав до вечора...

Примітивізм...

(Закінчення зі ст. 2)

ности. Зникла минула апатія. Молоде покоління-найбільший капітал суспільства та „Солідарности". Система виявилася безборонною в обличчі національної свідомости".

Папа мужньо підтримав „Солідарність", особисто Валенсу і ціле національно свідоме суспільство. Уряд Ярузельського помилився. Візита Папи не допомогла режимові вийти з ізоляції у світі і в середині країни.

Наслідки візити Папи і діяльности „Солідарности: „Нікому не дамо країни своїх предків. Нікому не віддамо душі свого народу."

І, врешті, несподіваний грім з ясного неба після тріюмфальної подорожі Папи Польщею. „Оссерваторе Романо", офіціоз Ватикану, „порадив" чи навіть наказав Валенсі відмовитись від свого становища в „Солідарності" і взагалі дати спокій. Кому? Пізніше прийшли дивні пояснення. Головний редактор „Оссерваторе Романо" висловив свою приватну думку, без порозуміння. Знову неясно порозуміння з ким? І за те заплатив своїм становищем.

Велика західня преса пише про „відступ Папи". Знову таки відступ перед ким? Хто вплинув на Папу? Питання і питання величезного значення, на які тепер ще не можна дати відповіді.

Говориться про поділ Курії на два табори і сильну частину Курії проти Папи. Польські ватиканські джерела, звичайно добре поінформовані, не раз писали на тему проросійських симпатій серед членів Курії. Критика Папи була — хто він? Більше політик як провідник християнства? Бож він тягне Церкву у політику. „Слов'янський Папа" все зустрічав критику, або мовчазне незадоволення, яке чекало на відповідну причину для виявлення.

Розчарування в Польщі більш як глибоке. Провідні кола „Солідарности" не думають відмовитися від боротьби, не думають відмовитись від Валенси, як символу боротьби. Багато питань чекає на відповідь, — що такого сказав Ярузельський Папі на останньому побаченні, що обіцяв і чому повірив Папа?

Візита Папи дала полякам певність, що вони не самі в обличчі загрози існування нації. Можливо сам Папа прийшов до переконання — чи його переконали — що пішов задалеко. Чому моральне геройство тривало недовго?

Чому Валенса став для Ватикану persona non grata?

Невже нарід мусить погодитись на совєтську неволю, бо так спокійніше для Заходу?

Але залишається чудове гасло, як стимул до дальшої боротьби: „Нікому не віддамо душі свого народу!"

ІЗ САН ФРАНСІСКО вирушив вітрильником у подорож до Гаваїв сліпий моряк, який буде в часі своєї подорожі уживати лише інструментів та мапи призначені для сліпців. Подорож буде тривати біля 25 днів і має доказати, що сліпі люди можуть виконувати різні завдання і бути незалежними від інших.

В НЮАРКУ відкрили друге місце біля фабрики хемікалій, яка виробляла також „ейджент орандж", середник для нищення листя у війні у В'єтнамі, що має дуже високий відсоток діоксину. Мешканці, які живуть у тій околиці, повинні тепер залишити свої доми до часу очищення землі і повітря з тих трійливих залишків.

БЮРО ПОДАТКІВ ЗСА вимагає від Едвина П. Вилсона, колишнього члена розвідки, який тепер сидить у в'язниці, щоб він заплатив податок від 50 мільйонів долярів, які він отримав від Лівії в роках 1977 до 1981.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

ҐЕРІ РОЗДІЛЬСЬКИЙ, член УНС Відд. 220-го ім свв. Петра і Павла в Чикаго, Ілл., помер 20-го листопада 1982 року на 21-му році життя. Нар. 1961 р. в Чикаго, Ілл. Членом УНС став у 1966 році. Залишив у смутку батька Данила, маму Галину, брата Давида і сестру Сузанну. Похорон відбувся 24-го листопада 1982 року на цвинтарі св. Марії.

Вічна Йому Пам'ять!
Евген М.Блідий, секр.

ВОЛОДИМИР БОРОСЕВИЧ член УНС Відд. 32-го ім. Олега Ольжича у Філядельфії, Па. помер 21-го лютого 1983 року на 74-му році життя. Нар. 1909 року в Україні. Членом УНС став 1968 року. Залишив у смутку дочок: Патрицію, Катерину і Дольорес. Похорон відбувся 26-го лютого 1983 р. на цвинтарі св. Марії в Дженкінставн, Па.

Вічна Йому Пам'ять!
Секретар.

ОЛЬГА КУРИЛЯК, член УНС Відд. 399-го Т-ва „Леви" в Чикаго, Ілл., померла 28-го лютого 1983 року на 58-му році життя. Нар. 1925 р. в Полтаві, Україна. Членом УНС стала в 1949 році. Залишила в смутку дочку Марію з мужем Орестом. Похорон відбувся 3-го березня 1983 р. на цвинтарі св. Миколая в Парк Ридж, Ілл.

Вічна Її Пам'ять!
Роман Б.Припхан, секр.

ЮЛІЯ ҐУЛЯЧОК, член УНС Відд. 21-го в Джансон Ситі, Н.Й., Померла 7-го березня 1983 року на 87-му році життя. Нар. в 1896 році. Членом УНС стала в 1936 році. Залишила в смутку сина Володимира. Похорон відбувся 9-го березня 1983 року на цвинтарі св. Івана в Джансон Ситі, Н.Й.

Вічна Її Пам'ять!
Зенон Василів, секр.

АННА КОЗЕМЧАК, член УНС Відд. 113-го в Деррі, Па., померла 28-го березня 1983 року на 87-му році життя. Нар. 30-го травня 1895 року у Вітні, Па. Членом УНС стала в 1924 році. Похорон відбувся 31-го березня 1983 року на цвинтарі св. Йосифа в Деррі, Па.

Вічна Її Пам'ять!
Секретар.

МИКОЛА ДАНЬКО, член УНС Відд. 62-го Т-ва „Згода" у Філядельфії, Па., помер 26-го березня 1983 року на 60-му році життя. Нар. 1923 року в Україні. Членом УНС став в 1941 року. Залишив у смутку сина, дві дочки і 5 внуків. Похорон відбувся 29-го березня 1983 року на цвинтарі свв. Петра і Павла в Спрінгфілді, Па.

Вічна Йому Пам'ять!
Василь Васильків, секр.

СЕМЕОН ХТЕЙ, член УНС Відд. 106-го ім. св. о. Миколая в Чикаго, Ілл., помер 29-го берзня 1983 р. на 80-му році життя. Нар. в 1903 році в Україні. Членом УНС став в 1953 році. Залишив у смутку сестру Катерину Золюбак. Похорон відбувся 31-го березня 1983 року на цвинтарі св. о. Миколая в Чикаго, Ілл.

Вічна Йому Пам'ять!
Михайло Марчук, секр.

• РОЗШУКИ •

Пошукую ЛАВРОНЕНКО ШУРУ по мужеві Корнійчук, яка правдоподібно живе в Ню Йорку. Шукає рідня з України, як також маю листи з України. Хто знав би про неї, або вона сама прошу писати до:
E. Jandola, 16 Woodland Rd., Jamesburg, N. J. 08831